

PROFESSORILIITTO
PROFESSORFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

Tiedolla tulevaisuuteen

Professoriliitto on tilannut Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskukselta selvityksen ilmiöistä ja muutostekijöistä, jotka vaikuttavat yliopistojen perustehtäviin eli tutkimukseen, korkeakoulutukseen ja vuorovaikutukseen muun yhteiskunnan kanssa. Raportin nimi *Tiedolla tulevaisuuteen* tiivistää sen, että tutkittu tieto on avainasemassa ratkottaessa tulevaisuuteemme vaikuttavia kysymyksiä. Samalla raportti tuottaa tietoa tieteellisen tutkimuksen ehtojen mahdollisista tulevaisuuksista.

Tulevaisuus ei tule, tulevaisuus tehdään. Selvitys luonnostelee mahdollisia muutossuuntia ja tapahtumakulkuja tieteen harjoittamisen tulevaisuudesta. Vaihtoehtoja on lukemattomia. Professoriliitto korostaa, että nyt tehtävät tiede- ja koulutuspoliittiset päätökset mutta myös yliopistojen, tiedeyhteisöjen, professorikunnan ja muiden tutkijoiden toimet vaikuttavat siihen, millainen tulevaisuus toteutuu.

Koronaviruspandemian aikana tieteen merkitys yhteiskunnallisessa päätöksenteossa on tullut aiempaa näkyvämmäksi. Tieteen tuloksilla on tärkeä rooli myös yhteiskunnallisen kehityksen ohjaajana ja elinkeinoelämän moottorina. Tutkittuun tietoon perustuvaa päätöksentekoa tulee jatkossakin vahvistaa. Tiede luotaa tulevai-

suutta ja näyttää suuntaa. Tieteeltä odotetaan nopeita ratkaisuja, vaikka se perustuu jatkuvaan yrityksen, erehtymisen ja virheitä korjaavan prosessin varassa toteutuvaan tiedon uudelleen arviointiin.

Tiedettä ja sen tuloksia myös kyseenalaistetaan aiempaa voimakkaammin. Useissa selvitykseen sisältyvissä skenaarioissa esitetään kehityskulkuja, jotka johtavat tieteen auktoriteetin rapautumiseen. Sosiaalisessa mediassa ja verkon keskustelupalstoilla jaetaan kvasitietoa ja levitetään disinformaatiota tieteellisenä tietona. Mahdollisuus päästä käsiksi avoimiin tietolähteisiin digitaalisten medioiden kautta vahvistaa yksilökeskeisyyttä ja subjektiivista uskoa omaan asiantuntemukseen. Hyvä tiedeviestintä on entistä tärkeämpää, koska monille sosiaalinen media on ainoa tai tärkein uutisten tai tiedon lähde. Tarvitaan tieteen tulkkeja ja aiempaa tiiviimpää tiedeyhteisön ja tieteestä kiinnostuneiden ihmisten välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta. Asiantuntevien tiedetoimittajien rooli faktojen tarkistamisessa ja tieteen tehokkaan popularisoinnin merkitys korostuvat.

Selvitys esittää uhkana laajan ja voimakkaan yhteiskunnallisen polarisaation, joka ulottuu myös yliopistojen toimintaympäristöön ja tieteeseen. Professoriliitto korostaa, että korkein koulutus perustuu viimeisimpään tutkittuun tieteelliseen

PROFESSORILIITTO
PROFESSORFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

tietoon. Suomalaisia yliopistoja on kehitettävä duaalimallin pohjalta elinkeinoelämän, julkisen sektorin ja kansalaisten kanssa niin, että ne voivat kilpailla muiden maiden parhaimpien yliopistojen kanssa. Kansainvälisesti uraauurtava tieteellinen ja taiteellinen toiminta on säilytettävä yliopistojen perustehtävänä.

Tutkijoiden mahdollisuus tehdä riippumatonta tutkimusta heikkenee, mikäli tieteen odotetaan entistä enemmän palvelevan yhteiskunnan kunkin hetkisiä tarpeita niin, että vaali- ja hallituskausittain vaihtuvat aatteet ja intressit ohjaavat rahoitettavien tutkimusaiheiden valintaa. Uudet, yllättävät, ennakoimattomat ja odottamattomat tutkimusasetelmat ja -ideat saattavat jäädä toteuttamatta, ja laaja-alaista paneutumista edellyttävä perustutkimus kärsii. Riippumattoman tutkimuksen edellytyksiä tulee vahvistaa. Professoriliitto korostaa, että vapaan tutkimuksen pitkäjänteistä rahoitusta tulee lisätä ja yliopistojen ja tutkimuksen voimavaroja tulee vahvistaa. Korkealaatuisen perustutkimuksen tulokset ovat ylimmän opetuksen perusta ja niihin perustuvat myös yhteiskunnan tarvitsemat uudet sovellukset. Tiedepolitiikan tulee olla pitkäjänteistä ja sen tulee turvata vakaa ja laadukas tutkimus- ja osaamis-pohja.

Selvitys kiinnittää huomiota siihen, että tehokkuutta korostava yhteiskunta ja akateeminen toimintaympäristö ovat synnyttänyt tutkijoiden vastarintaliikkeen (*slow science*), joka pyrkii tutkimuksen laadun, vaikuttavuuden ja merkityksellisyysarvioimisessa käytettävien välineiden monipuolistamiseen.

Tutkimuksessa ja opetuksessa käytettävät välineet ja toteuttamisolosuhteet muuttuvat kiihtyvää tahtia. Digitalisoituneet tutkimusaineistot, tekoäly ja robotisaatio tarjoavat lähes kaikille aloille uusia

mahdollisuuksia mm. hyödyntää, käsitellä ja mallintaa dataa. Monipaikkainen opetus ja virtuaaliset kampukset laajentavat koulutusmahdollisuuksia yliopistoihin, jotka eivät sijaitse opiskelijan asuinmaassa. Virtuaalinen liikkuvuus lisää yhteistyömahdollisuuksia, mutta vaikeuttaa tieteellisten yhteisöjen luomista. Tiiviin yhteistyön puute voi estää uusien ideoiden syntymistä ja tutkimushankkeiden kehittämistä. Liiton näkemyksen mukaan digitalisaation ja tekoälyn mahdollisuudet tulee hyödyntää kaikissa innovaatiotoiminnan vaiheissa ja luoda kannustimet tutkimusaineistojen digitalisoimiseksi ja hyödyntämiseksi.

Tiedolla tulevaisuuteen -selvityksemme avaa keskustelun koronaviruspandemian jälkeisestä tutkimuksen, korkeakoulutuksen ja yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen muutostekijöistä. Näkemyksemme mukaan tiedepolitiikassa tarvitaan aiempaa perusteellisempaa tulevaisuuden ennakkointia ja konkreettista pohdintaa siitä, millaista tulevaisuutta kohti haluamme kulkea ja millaisia kysymyksiä matkalla ratkomme. Tämä on yliopistojen uusi sivistystehtävä tutkimuksen ja korkeakoulutuksen ohella. Ne muodostavat vapaiden yliopistojen ja tieteen ytimen.

12.11.2021

Professoriliiton hallitus

TIEDOLLA TULEVAISUUTEEN. Selvitys tutkimuksen, korkeakoulutuksen ja yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen tulevaisuuden ilmiöistä ja muutostekijöistä. Tulevaisuuden tutkimuskeskus. Turun yliopisto. 2021.